

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Io. Freinshemii Commentarii in libros svperstites Q. Cvrtii Rvfi

**Freinsheim, Johann
Curtius Rufus, Quintus**

[Argentorati], [circa 1639 oder später?]

Cap. 11

urn:nbn:de:bsz:31-103771

ratio est manibus quidem ablatis, spiritu vero sordente orationem obire? quasi nec ipsis manibus spirituales munditia sint necessaria, ut à falso &c. ceterisque maculis qua spiritu concepta manuum opere transiguntur, pura alleuuntur. Idem in Apolog. cap. 30. manibus expansis, quia innocuis &c. oramus. Ambrosius reprehendens Theodosium: Qui, quaso, manus iniusta caede & sanguine resperfas extendere audes? Theodor. hist. Eccl. 5, 17. Mos natus ex ipsius naturae magisterio: cuius instinctu paruuli infantes, in quocunque periculo aut metu, manus ad parentes tendunt, quasi illos apprehensuri, aut petentes vt arreptis manibus, velut extrahantur ex calamitate, quam inciderint. Inde etiam cum homines orabantur, eadem consuetudo tenuit. De qua forte ad illa Taciti 1, 11, 6. ad deos, ad effigiem Augusti, ad genua ipsius manus tendere. Sed in Curtio olim blandiebatur haec coniectura, ad Solem manus tendens: Nam ille, vt notum, Perfarum deus, & firmabat eam egregie Athenæus 13, 8. vbi in hac ipsa historia; *Δαγεία τῆς μωρῆς ἠνέκα, τῆς ἡλίου τῆς χείρας ἀνατίνας.* Sed nolebat Curtius, qui mox Darium facit inuocare deos patrios; non vnum vtique Solem.

DII PATRII) De his vide Brisson. lib. 2. à pr.

4, 11, 1. VICTVS CONTINENTIA) Virtus & aequitas hostis non raro bella diremit, vt apud Litiuum 5, 27, 11. Polyænum 8, 7. Frontinum 4, 4. & alios cognosces. singillatim de Camillo apud Plutarch. cap. 19. Flor. 1, 12, 5. Valer. Max. 6, 5, 1. qui Faliscos sibi dedito magistro proditore conciliauit. Fabricius apud Valer. Max. 6, 5, 1. Plut. in Pyrrho cap. 45. Liu. 39, 51, 11. Agell. 3, 8. Cic. offic. 3, 22. Pyrrhum, Timochare Ambracensi medico insidiatore edito, ad amicitiam pop. Rom. attraxit. Scipio Africanus multas Ibericas ciuitates Romanis amicas sua continentia fecit. Linius 26, 50, 11. &c. Raderus. Ab hac virtute Iasonem quoque Thesalam egregie commendat Polydamas Pharfallius, apud Xenoph. lib. 6. Hist. Græc.

4, 11, 3. AGENS) Acidalius malebat, agis, vt omnia sint eodem flexu.

4, 11, 4. LVGES) At Diodorus 17, 54. vxorem Darii vult extinctam post hanc legationem, vel certe inter eam: eoque nullo verbo eius meminit, dum exponit mandata legatorum.

QVID OPVS) Videantur hæc translata ex oratione Calliæ apud Xenoph. hist. Græc. lib. 6. *πῶς ἂν ἐκ ἐκείνης τῆς αὐτῆς γυνώσκουρας, φίλος μῦθος ἀδελφῆς, ἢ πολυμήνης ἐπιπέ;* Cum Henrico tertio coronam in presens, amicitiam in perpetuum postulanti, viximque se daturum archiepiscopus (Mediolani Heinbertus) ostendisset, caninus ab armis discessum est. Goulart. ex Sigon. de Regno Ital. lib. VIII.

4, 11, 5. QVAM TIBI TRADIT) Intellige filiam: frustra hæc mutatum iuit Modius.

4, 11, 6. XXX. MIL. TALENT) Diodorus 17, 54. tria millia, Plutarch. vero cap. 51. 10000. talentum oblata fuisse auctor est, non adiecto, auri vel argenti. Vnde Budæus lib. 4. de Asse, corruptum esse hunc locum putat, aut certe *argenti* legendum; non auri, quod nullæ opes eam summam æquare possint. Verum cum varia genera talentum sint, non eiusdem pretii; & immensæ fuerint Perfarum opes longa iam ætate cumulatae, vulgatam lectionem veterum codicum auctoritate confirmatam seruauius. Popma. Leg. tria millia, vt Diodorus habet, quod & probat Glareanus. nam 30000. nimis amplus numerus, licet defendat Popma. Sed & amplior in Valerio Max. 6, 4, 3. ext. *decies centum millia.* Puto tamen centum abundare. Decem millia quoque habet Arrianus 3, 5, 1. Loccenius. Anno 1527. Franciscus Gallus liberos suos obsides, à Cæsare redimere voluit *viâs centenis coronatorum millibus.* Bellai comment. dereb. Gall. 1, 3.

4, 11, 7. NON DICEREM) Vir doctissimus mihi que longe amicissimus

ciffimus expunctum ibat negatiuam : ego puto necessariam. Idque euidentem est ex iis quæ sequuntur. si enim legas *dicerem*, certe intelligeres eum non fuisse tam operose dicturum, vt vero facit, per omnem reliquam orationem. Sensum esse credo : Nisi scirem moderationem tuam, nollem verba tecum hac de re facere, quippe constaret, apud animum ambitione & cupidine præcipitem nihil me profecturum. at cum ita moderatus sis, spes est, si monearis & docearis fortunam non amplius esse tentandam, locum te daturum esse meis adhortationibus. Ideoque loquar apud te, vt hominem moderatum, quod apud alium qui ita comparatus non esset, non facerem. Retinenda igitur hic est particula *non*, quam contra obiter inducendam esse moneo apud Hirtium de bello Alexandr. cap. 70. in his : *neque prouinciarum publicas iniurias condonare eis posse, qui non fuissent in se officiosi.* Vult enim dicere quod apud Iustinum 31, 7. 5. Scipio : *priuata beneficia à publicis secreta esse.*

4, 11, 8. *PRÆGRAVE IMPERIVM*) Vide quæ colligit Arnifacius de Rep. 1, 5, 6. & de iure maiest. 2, 8. Clapmar. de arcan. 3, 16. Brantius ad Cæsar. de bel. Gal. 4, 8. & inprimis Gruterus toto discursu 18. ad Tacitum, vbi de consilio Augustæo coercendi intra terminos imperij. Quorum summam continent hæc ex Apologia Apulei : *Omnibus ad vita munia viuendis, quicquid aptam moderationem supergraditur, oneri potius quam vsui exuberat.*

NAVIGIA) Ex Aristot. polit. 7, 4.

4, 11, 9. *TYERI*) Lipsius Polit. 4, 9. hunc locum citans scribit tenere, ex memoria, vt opinor lapsu. Sed ad sententiam eandem pertinent, quam & Florus firmat 2, 17, 8. *Plus est prouinciam retinere, quam facere.* vbi nota nostra. causam eius aliquam ostendunt illa Quidii de arte 2, 21.

Non minor est virtus, quam quærere, parua tueri :

Casus inest illic; hic erit artis opus. Ællanus hist. var. 4, 14. elegantem similitudinem excogitauit de pecuniæ acquisitione & custodia, quæ pari ratione ad regnum transferri potest. *Quemadmodum, inquit, echinum, sic etiam nummos capere facilius est, retinere vero difficile.*

4, 11, 10. *INCERTA REGIS VOLVNT.*) Veriti vnusquisque ne à regis sententia dissentiret, vt Piso apud Tacitum 1, 74, 6. Tiberio rogante. *Quo loco, inquit, censebis Cæsar? si primus, habebis quod sequar: si post omnes, vereor ve imprudens dissensionem.* sed Diodor. 17, 54. *propter magnitudinem & momentum proposita questionis ait neminem ausum respondere.* Raderus. Adde Gruter. discurs. in Tacit. 37.

4, 11, 11. *ANTE SVASISSEM*) Euidens est, quamquam non omnibus, recte censuisse Budæum de Aste pag. 165. orationem hanc oblique referri à Curtio, vt ostendit indubitabili argumento n. 13. hoc capite, & vero hic ipse, in voce potuisse: legique debere: *Ante suasisse*, & conuenienter in seqq. redderet: *censere: permutes.* Non accedo Acidalio qui legit, *Es ante.* Vide etiam Varias Lect. quæ non nihil hic iuuant.

QVI MULTI VINCTI) Non immerito hic offendunt viri docti. mirum enim, si Curtius ita scripsit. Acidalio aliquando volebat, *simul vincti.* Loccenius; *qui vincti viror. fort. manus inulti occup.* Raderus putat duo verba *multi vincti* ex ora libri ab aliquo explicationis causa notata, in Curtium irrepsisse. Idem tamen cum Acidalio dubitat retineri posse vulgatum. quod ibi *multi* videantur opponi *tribus corporibus*; de quibus nunc agitur. Ego suspicor librarios pro *vincti*, quod fortasse non bene expressum erat, putasse scriptum fuisse *multi*, idque deinceps peperisse variam lectionem, quæ postea à describentibus addita sit veræ. Sensum tamen videre facile est, idque sufficit.

4, 11, 14. *SI PARMENIO ESSEM*) Hoc inter apophthegmata Alexandri, maximi regum, dictum plane regium à Plutarcho cap. 51. & Apophth. cap. 38. Arriano 2, 5, 2. Diod. 17, 54. relatum. Val. Maximus 6, 4, 3. ext. vocat *vocem, nobilitate editam*: item *vocem duabus victoriis respondentem, dignamque cui tercia, sicut euenit, tribueretur*. Iniuriam Plutarcho facit Patricius de regno 8, 20. vbi de fide agit: Dum quasi ex eo, scribit Alexandrum hoc respondisse Parmenioni *suadenti quippiam quod praefer fidem esset*. & subiungit plura in hanc sententiam. Melius Amiratus disert. polit. 5, 10. qui hoc refert inter exempla, quibus adstruit, *non eadem omnibus decora esse*. Imitatus autem videri possit Alexander Callicratidam Lacedaemonium, cui cum ex consiliariis Cleander quidam diceret, *Ego hoc facerem, si tu essem?* & ego, inquit, *si tu*. Plutarch. apophth. Lacon. cap. 70. Simile Demosthenis dictum Lucianus in encomio illius refert: *Ego persuaderi mihi paterer, si Archias essem: sed quia siem Demosthenes, ignosce mihi o infelix, ad ignauiam non nato*.

NON ALEXANDER) Haec appendix eneruat praecedentis dicti venustatem.

4, 11, 15. *HONESTIUS DONO DABIMUS*) Pari magnanimitate Pyrrhus apud Ennium lib. 6. de captiuis redimendis:

*Nec mi aurum posco, nec mi pretium dederitis,
Nec cauponantes bellum, sed belligerantes,
Ferro, non auro, remiam cernamus utrique &c.
Dono ducite, doque volentibus cum magnis Diis.*

Et Aeneas suo applicat Virg. Aen. 10, 827.

*Arma quibus latana, habe tua: teque parentum
Manibus & cineri (si qua est ea cura) remitto.*

Loquitur de Lauso, cuius cadauer gratis remittit: honestius certe, quam Achilles Homericus.

4, 11, 16. *GRATIARUM ACTIONEM*) Toto hoc capite irreperunt Iustini verba à Glareano & Iunio, aliisque compluribus pro legitimis admista. In MS. Constantiensi non apparent, & à Modio quoque vt spuria reiecta sunt. vere. nisi Iustinus (nam posterior fuit) ex Curtio est ad verbum mutuatus, quod vero simile non est, cum sua ex Trogo acceperit. Nec Gualterus, qui Curtium in carmen (sapius ipsis quoque Curtii verbis in numerum coactis) transtulit, haec pro Curtianis agnouit. Raderus. Ea igitur infiticia quo dignosci possint à genuinis & legitimis, vncis includi curamus.

4, 11, 17. *CALAMITATES*) Quid de hoc loco senserimus, ad Iustin. 11, 12, 13. notatum est. Non vult Alexander durus esse in hostem, quia calamitosus est, sed qua superbus & viribus minax. Denique paratus est, vt Virg. Aen. 6, 853.

Parcere subiectis, & debellare superbos.

Quem sensum amplectitur, qui olim *cariates* legebat, suffragantibus mihi praeter eam rationem, quod *cariatum* nomine venient utique & adulti liberi, quibus arma in se ferentibus haud equidem pepercerit Alexander; praeterque omnium eodum consensus: etiam Lanius 42, 8, 7. *Claram victoriam vincendo oppugnantes; non lauiendo in afflicto, fieri*. Sic accepit etiam Rod. Santius Hist. Hisp. 4, 37. Sic Sultanus apud Nicetam lib. VI. de imperio Manuelis: *καὶ ὅς τῳ Ἡ βασιλεὺς ἀρετῶν αὐδῶν & ἀρετῶν, πρὸς καὶ ταῖς καὶ τῶν συμφορῶν ἐπιπλάται*, de Sultano loquitur, qui calamitatibus adfecto Manuetei vltro pacem offerebat. Hic igitur amicae litis est exitus. Monendus praeterea est lector istud *calamitates* accipiendum esse non absolute, sed cum voce sequente *hostium*. Se contendere non aduersus calamitates hostium, sed aduersus eorum

rudem vires. Iustinianus plane loquendi modus. nec enim vsquam Curtio similis. Id autem monco propter interpretem Iustini Hispanum, qui similem plane dicendi formam non cepit. Iustini locus est 2, 15, 11. vbi Themistocles castigat Spartanos, quod non virtute, sed imbecillitate sociorum, potentiam quarent. Reddidit Hispanus: como no per esfuerço ni viriud, que en ellos viuesse, querian impedir el poder y valor de sus compañeros: si no con flaqueza y floxedad. quasi dixisset Iustinus: quod non virtute sua, sed ignavis machinationibus, potentiam sociorum impedire nitentur, cum lateat optima sane sententia, bonos & fideles socios non esse debilitandos, sed in eorum virtute atque fide potius statuendum esse potentiae nostrae praesidium, quam in hoc callido & suspicionis prauae pleno consilio, operam esse dandam, vt imbecilles redditi focii, vel iniuiti nostris imperiis pareant.

ET FEMINIS) Vide Grotium de iure belli 3, 11, 9. Gentil. 2, 21. & Clapmar. arcan. 5, 7.

ARMATVS) Lilius 5, 27, 8. Arma habemus non aduersus eam etatem, cui etiam capti vrbibus pariter; sed aduersus armatos. Item 28, 23, 1. Iuro belli in armatos repugnantesque caedes edebatur. Tacit. 1, 59, 4. Non enim se prodicione, neque aduersus feminas grauidas; sed palam aduersus armatos bellum tractare.

4, 11, 18. PERCVSSOR VENEVICVS) Inferenda copula, vt percussor, & venef. [Idem ego conieceram] nisi iterandum potius ipsum vt. Nam diuersi veneficus & percussor, & vtrumque increpat Darius diuersa causa: percussorem, quia milites; veneficum, quia medicos sollicitaret. Ac vide ne pro amico hic plane scribendum etiam medicos: de quo non pugnabo tamen. Acidalius.

4, 11, 19. LIBERALITER DONAT) Haec ironice dicta accipe: idemque eorum sensus est cum eo quem expressit Iustinus 11, 12, 4. sua sibi dari. Athenienses apud Thucyd 4, 20, 11. negant Boeotiorum esse agrum, quem ipsi armis obtinerent Atticis. Sic Archiepiscopus Nicæa Nicolaus τὸ ἐν ἀνὰ κελὸ ἐς τὸ φιλότιμοι διαπίπτοι, quæ defendi non poterat vrbe Andronico vltro dedita. Nicetas in Andronico.

4, 11, 20. EADEM LIBERALITATE) Hinc discere quam vere & apte narret Patric. de Rep. 4, 6. Contempsit Alexander magnus Darij filiam, quamuis dotem haberet regni partem, & magnum auri pondo, maluitque ducere Barsymen Græcas literas optime eruditam sine dote vlla, quamuis inops esset, regio tamen genere oriunda esse dicebatur. Nec mihi sibi licere putauit Marselaer legat. 2, 39. qui in contrarium fingit, post alia plura, Alex. respondisse; Oblatam filiam omni quidem honore dignissimam, sed destinationi suæ nondum conuenire: quem etiam Niceteaum in terris sibi attribuisse ibidem refert. Æque iucundus est Hispanus Anonymus, quem se in Italicum sermonem translulisse ait Mambrinus Roscius de Fabriano, inscriptione hac addita: La Institutione del Principe Christiano. Vbi hæc verba leguntur pag. 54. Il famoso Re Dario prima che fusse nell' vltima battaglia perditore, per mezzo de i sacerdoti Caldei fece tentare accordo con Alessandro Magno, offerendogli dargli vna figliuola per moglie, & essendo il maneggio già in buono essere, fu allentato da Alessandro, iscusando si che non hauendo pin di 24. anni, non poteua maritarsi secondo le leggi di Macedoni, che sino alli venticinque prohibuan la donna, & sino à trenta l'huomo di matrimonio. Quibus deinde suffereit alia haud minus ridicula & falsa: Ideo noluisse id matrimonium, quod quamquam audiuerat (non enim potuisset videre) puellam esse pulchram, tamen bonarum artium rudem comperisset. ideoque Barsinam duxisse pauperem, sed Græce Latineque sen tibi acumen hominis!) egregie doctam. deque ea re interrogatum respondisse, sufficere in coniugijs vt maritus sit diues, vxor prudens & bene mōrata: illius enim officium in adquirendis bonis magis versari, huius, in conseruandis. Scilicet excusasset

Alexander legem Macedonum, quæ prohiberet minorem 25. annis nubere minori tricenario! qui viro adhuc patre ambuerat Caris Pexadori filiam, vt locupletissimus refert testis Plutarch. cap. 16.

(SERVORUM) Sic appellat Persicos proceres à re ipsa, quam licet & alias certam, ex lepida narratione colliges, quæ est apud Victor. de Cæsar. cap. 5. Legatus Parthorum ad Neronem, forte inter epulas, auticis, vt mos est, canentibus, cum sibi citharistam poposcisset; responso dato, liberum esse, adiecerat: sumeret ipse quem vellet à suis, ostentans qui conuiuio aderant, quod liber sub imperio nullus haberetur. Idque notum est & hodie de Imperiis ad Orientem: quorum reges subditis vtuntur in modum mancipiorum. Quod aliter apud Romanos se habuisse, ostendit Piso apud Tacit. 2. 57. 6. & H. 1. 16. 7. memorabilibus his verbis Galba: Neque enim hic, vt in ceteris gentibus quæ regnantur, certa dominorum domus, & ceteri serui: sed imperaturus ex hominibus, qui nec totam seruitutem pati possunt; nec totam libertatem.

4. 11. 21. ET QUÆ ADHUC HABET) Probus Imp. referente Camposulpho 3. 7. ex Vopisci Probo cap. XVII. Narsesis Persarum regis oratoribus, qui eum ingentibus donis ad se missi erant, dixit, vt regi suo referrent: mirari Probem, quod è tantis rebus, quæ cum iam captis Probi futura erant, iisque bene vsurus esset, tam paruum ad ipsum partem misisset. Eundem Ammerigi Regis Alamania fuisse animum Nicetas arguit, pr. lib. 2. de reb. gest. Alexii Comneni: Antonius & Augustos Cæsares subinde somnians, & ad eorum principatum cupiditatem extendens, & tantum non vt Alexander dilectans, nò tñdè regi nò tñdè mivri vsq: Et hac, & illa, mea sunt. Quippe equi, tela &c. omnesque oper, fortuna bona proponuntur fortioribus, & hac omnia largiuntur victoria. Aristides in Panathen. Sic Galli apud Liu. lib. V. clamitant, Omnia virtutem fortium esse. Ceterum respectus habendus ad eum, cuius in manu & fortitudo singulorum est, & victoria.

(VT AB ALIIS ACCIPEREM) Seneca epist. 53. 10. cuidam civitati, partem agrorum, & dimidiam rerum omnium, promittenti; respondisse refert Alexandrum: Eo proposito veni in Asiam, non vt id acciperem quod didicissetis: sed vt id haberetis, quod reliquissetis. Pertinet huc Cæsar de bel. Ciu. 3. 10. negans esse vsurum conditionibus pacis eum, qui superior videretur: neque fore æqua parte contentum, qui se omnia habiturum consideret. Idem apud Hirt. de bel. Hisp. cap. 13. Cordubensibus respondit, se conditiones dare, non accipere, consensisse. Atque eodem modo Heluetii, de quibus Cæsar. bel. Gal. 1. 14.

4. 11. 22. DYOUPS SOLIBVS) Stultissima comparatio: quam tamen probare videntur non infimi nominis viri. Secuti etiam aliquot tyranni; quorum Sulcimian. obsessis Vienna nuntiari iussit: quando vnus deus sit, qui caelestia moderetur; æquum esse, vnium caput, vnium principem, vbi terrarum imperare: eum sese esse velle; ritamque acerbam habiturum, quoad illos, vniuersamque Christianorum nationem armis subegerit, suæque diuini parere coegerit. Obsidio Viennæ scripta ab Anonymo, Regis Ferdinandi Nobilium puerorum præceptore. Idem interempto filio Mustapha proclamari iussit: Vnus in celo Deus, vnus in terris Sultanus. Sed efficere prius debebant homines ambitione amentes, vt quæ saltem soli est ad orbem terrarum lustrandum fouendumque indefessa & stabilis facilitas, eadem & ipsis foret: quo omnes imperii sui partes pari celeritate & efficacia curare possent. Quod quia natura hominis non capit, intellectu facillimum est, nec existere posse talem monarchiam, nec si existat, durare. Vane si de vnus populi principatu sermo esset, aliter sentirem. probo quippe Lydi cuiusdam comparationem apud Stobæum serm. 45. ex Scrinii apomnemonematibus; qui Croeso, fratri partem imperii concedenti, dixit: Omnium in terra bonorum antecurans